

PERSONALITĂȚI ALE MARIII UNIRI: AVOCATUL IOAN VESCAN, PRIMUL PREFECT ROMÂN AL JUDEȚULUI MUREȘ-TURDA (1877-1946)

Răzvan Mihai Neagu*

PERSONALITIES OF THE GREAT UNION. LAWYER IOAN VESCAN, THE FIRST ROMANIAN PREFECT OF MUREȘ-TURDA COUNTY (1877-1946)

Abstract

The subject of this study is the life and activity of a lawyer, Ioan Vescan, a remarkable legal personality from Transylvania. He had a very good intellectual training. With the financial aid of Gojdu Foundation, Vescan chose to study law in Cluj (1897-1902). In 1903 he became doctor in law at the University of Cluj. Subsequently, Vescan opened a law firm in Teaca. He was active in Romanian national movement from Transylvania, fighting with all legal means for the rights of his countrymen. During the First World War, Ioan Vescan fought on the front in Galicia, remarking himself as a organizer of the Transylvanian Romanian Volunteer Corp. After the Great Union, The Ruling Council of Transylvania appointed Ioan Vescan prefect of Mureș-Turda county, being the first Romanian to hold this post. He had three prefect mandates (1919-1920; 1928-1931; 1932-1933). In the interwar period, Ioan Vescan also was senator in the Romanian Parliament between 1922-1926 and deputy between 1937-1938.

Keywords: Ioan Vescan, Great Union, Târgu-Mureș, Transylvania, Lawyer

Originea și perioada studiilor. Ioan Vescan s-a născut la 22 august 1877 în localitatea Viișoara din comitatul Turda-Arieș (azi jud. Cluj), într-o familie simplă de agricultori de confesiune ortodoxă, părinții săi fiind Ioan și Anica. Studiile liceale le-a urmat la Gimnaziul Superior Greco-Catolic din Blaj, iar apoi beneficiind de bursa Gojdu, a studiat dreptul la Facultatea de Drept și Științe Politice a Universității din Cluj, între anii 1897-1902. A fost un student aplecat spre studiu, dar în timpul liber, a participat la efervescenta viață socială a tinerimii române din Cluj. Din perioada studenției, despre Ioan Vescan avem o știre vehiculată de ziarul *Tribuna Poporului* din Arad. Astfel, cu ocazia Seratei tinerimii universitare din Cluj (19 mai 1899), Ioan Vescan a cântat la flaut în cadrul unui duet cu colegul său Iuliu Chirilă, care a cântat la vioară¹. Pregătirea academică a lui Ioan Vescan a fost una deosebită, iar după finalizarea ciclului de licență, el și-a continuat formarea în cadrul școlii doctorale juridice a universității clujene. La 10 decembrie 1903 a devenit doctor în științe juridice².

Începuturile carierei și implicare în lupta națională. Ioan Vescan a profesat ca avocat, inițial în localitatea Teaca (atunci comitatul Cojocna, azi jud. Bistrița-Năsăud), deschizându-și biroul în anul 1905³. În această perioadă, Vescan s-a înscris în societatea ASTRA, cea mai importantă și reprezentativă asociație culturală a românilor ardeleni, adevărată academie națională. El a fost membru fondator al despărțământului Teaca, în cadrul căruia a susținut mai multe conferințe la sate și nu numai⁴.

Încă de la începutul carierei sale, Ioan Vescan s-a simțit legat de România și s-a manifestat în consecință. Cel mai reprezentativ gest pe care l-a făcut, din acest punct de vedere, a fost participarea, alături de alți români din Transilvania, la Expoziția Generală Română din anul 1906 de la București⁵, organizată cu prilejul împlinirii a 1800 de ani de la cucerirea Daciei de împăratul Traian (106), a 40 de ani de la venirea în țară a regelui Carol I (1866) și a 25 de ani de la proclamarea Regatului României (1881).

Distinsul avocat a fost implicat în numeroase și diverse opere de binefacere, toate în

* Colegiul Tehnic Turda, neagumihai20@yahoo.com

¹ *Tribuna Poporului*, anul III, Arad, 11 (23) mai 1899, nr. 99, p. 2.

² Cornel Sigmirean, *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2000, p. 463, nr. 2793; Cornel Sigmirean, Aurel Pavel, *Fundația Gojdu 1871-2001*, Târgu-Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 2002, p. 168.

³ *Bunul Econom*, anul VI, Orăștie, 4 iunie 1905, nr. 21, p. 5.

⁴ *Transilvania*, nr. 4, iulie-august, 1910, p. 233.

⁵ *Gazeta Transilvaniei*, anul LXIX, nr. 204, Brașov, 16 (29) septembrie 1906, p. 3.

beneficiul națiunii române. Despre această latură a activității sale aflăm informații din presa vremii. La începutul anului 1907, el și-a răscumpărat felicitarea de Anul Nou cu suma de cinci coroane în favoarea Muzeului istoric și etnografic al ASTRA⁶. Atent și sensibil la nevoile comunității românești, Ioan Vescan nu s-a ferit să ia poziție în mod public atunci când interesele acesteia erau amenințate. La 11 aprilie 1907, în cadrul unei adunări desfășurată la Teaca, el a criticat legislația școlară a contelui Apponyi, care aducea grave prejudicii învățământului românesc din Transilvania⁷.

Ioan Vescan a făcut parte din Partidul Național Român din Ungaria și Transilvania, cea mai importantă voce politică a românilor transilvăneni. Precizăm că în acea perioadă, formațiunea politică românească era în plin proces de stabilire a unei noi conduite, adoptând în anul 1905 tactica activistă, care presupunea participarea la viața politică a Ungariei, după ce o perioadă îndelungată a practicat pasivismul. În calitate de membru al acestui partid, Vescan s-a remarcat ca un apărător al intereselor românești, într-o zonă majoritar maghiară. În 1910, Vescan a fost prezent la Teaca, la o adunare a românilor din zonă prilejuită de alegerile parlamentare din Austro-Ungaria. Adunarea urma să decidă pe care dintre cei doi candidați (ambii erau maghiari) ar urma să sprijine comunitatea românească. În discursul său Vescan arată că niciunul dintre candidați nu respectă interesele românești. Ilustrul avocat a precizat că un eventual sprijin ar veni numai pentru candidatul, care ar susține programul Partidului Național Român⁸.

Încă de la începutul carierei sale avocatul Vescan a fost un sprijinitor al Bisericii Ortodoxe. Astfel, el s-a implicat în ridicarea unei biserici ortodoxe la Teaca, iar în acest sens la 31 iulie 1910, cu ocazia unor serbări culturale, în cadrul cărora s-a desfășurat o tombolă, a îndeplinit funcția de casier⁹.

În perioada cât a funcționat ca avocat la Teaca, Ioan Vescan a devenit un personaj cunoscut la nivelul elitei românești din zona de nord a Transilvaniei, stabilind numeroase contacte cu diverse personalități. Astfel, la 28 august 1910, el a participat la serbările culturale de la Reghin, ocazionate de vizita corului Bisericii Sf. Nicolae din Brașov, condus de profesorul Gheorghe Dima¹⁰.

Spirit altruist avocatul Vescan și-a ajutat semenii aflați în nevoie. În anul 1912, el a fost membru al unui comitet de ajutorare a victimelor furtunii din 13 mai, care a făcut pagube însemnate la Teaca și în împrejurimi, donând în beneficiul celor afectați 60 de coroane¹¹.

Contribuția lui Ioan Vescan la Marea Unire. Prima conflagrație mondială și-a pus amprenta pe destinul lui Ioan Vescan. A fost concentrat pe frontul din Galiția, participând la luptele contra Armatei țariste. La sfârșitul anului 1914, Vescan a fost avansat la gradul de locotenent¹². În decursul războiului, a fost luat prizonier de Armata Rusă și a ajuns, împreună cu alți prizonieri transilvăneni și bucovineni, în lagărul de la Darnița (azi cartier al orașului Kiev, pe malul de vest al Niprului). Alături de alți ofițeri români cu puternice sentimente naționale, Ioan Vescan i-a organizat pe prizonieri, ca voluntari naționali, iar la 9 decembrie 1916 a pus bazele unui Comitet Executiv, care avea ca misiune mobilizarea voluntarilor români¹³. Din conducerea Corpului voluntari ardeleni și bucovineni a făcut parte și Ioan Vescan, contribuind la redactarea *Proclamației de Darnița* din 26 aprilie 1917¹⁴, document care a invocat pentru prima dată dreptul la autodeterminare pentru românii din Austro-Ungaria¹⁵. Voluntarii români

⁶ *Gazeta Transilvaniei*, anul LXX, nr. 2, Brașov, 4 (17) ianuarie 1907, p. 3.

⁷ *Gazeta Transilvaniei*, anul LXX, nr. 75, Brașov, 3 (16) aprilie 1907, p. 1.

⁸ *Tribuna*, anul XIV, Arad, 7/20 mai 1910, nr. 99, p. 5-6.

⁹ *Gazeta Transilvaniei*, anul LXXIII, nr. 144, Brașov, 4 (17) iulie 1910, p. 3.

¹⁰ *Gazeta Transilvaniei*, anul LXXIII, nr. 178, Brașov, 17 (30) august 1910, p. 2.

¹¹ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 131, Brașov, 15 (28) iunie 1912, anul LXXV, p. 3.

¹² *Gazeta Transilvaniei*, nr. 275, Brașov, 14 (27) decembrie 1914, anul LXXVII, p. 3.

¹³ Ioan I. Șerban, *Semnificația memoriului-manifest al voluntarilor români de la Darnița Kievului (13/26 aprilie 1917)*, în "Annales Universitatis Apulensis", Series Historica, nr. 4-5, 2000-2001, p. 145; Gheorghe I. Bodea, *Octavian Goga o viață un destin*, I, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2004, p. 297.

¹⁴ Ioan Silviu Nistor, *Contribuții mureșene la Marea Unire din 1918*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981, p. 117; Lazăr Gruneanțu, Mirel Ionescu, *Contribuția avocaților din Transilvania și Banat la Marea Unire*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2018, p. 501.

¹⁵ Vasile Pușcaș, *Marea Unire 1918 România Mare. Acte și documente*, Cluj-Napoca, Editura Studia, p. 63-66.

cereau realizarea statului național român pe baze democratice și enunțau ca unică soluție pentru rezolvarea chestiunii românești din dubla monarhie, unirea Transilvaniei cu România. În primăvara anului 1917, Vescan și alți voluntari au fost primiți ca rezerviști în Armata Română.

La 6 iunie 1917 voluntarii de la Darnița, printre care și Ioan Vescan ajung la Iași, acolo unde se aflau guvernul și Casa Regală a României, punându-se la dispoziția Armatei Române¹⁶. Vescan și ceilalți voluntari români au fost primiți în gara din Iași de Vintilă Brătianu, ministrul de război de la acea dată și de generalul Constantin Prezan, șeful Marelui Stat Major¹⁷. În capitala Moldovei, ajunsă vremelnic și capitala României, Vescan și-a făcut numeroase conexiuni sociale. Una dintre acestea a fost cu omul de cultură și profesorul Alexandru Lapedatu, după cum mărturisește acesta în amintirile sale: *Tot la Iași, prin Comitetul Național al Românilor refugiați din Austro-Ungaria am ajuns în legături mai intime cu fruntașii Corpului de voluntari ardeleni și bucovineni (Victor Deleu, Ion Vescan, Vasile Chiroi și alții, afară de M. Popescu, Sever Bocu, O. C. Tăslăuanu pe care-i cunoșteam dinainte) [...]*¹⁸. Ioan Vescan a participat la Bătălia de la Mărășești (august 1917), comandând o companie din cadrul Corpului V Armată. În noiembrie 1917, la Hârlău, s-a organizat din soldații voluntari transilvăneni și bucovineni Corpul Voluntarilor comandat de colonelul Marcel Olteanu¹⁹. Ulterior, în primăvara anului 1918, pentru curajul demonstrat pe câmpul de luptă, a fost avansat căpitan și trimis într-o misiune militară în Basarabia, care avea ca scop păstrarea ordinii, la cererea autorităților de Chișinău²⁰. Pentru curajul și devotamentul demonstrat pe câmpul de luptă, al 20 iunie 1918, Ioan Vescan a fost decorat de regele Ferdinand cu Ordinul *Steaua României* cu spade în grad de cavaler²¹. Tot în 1918, Vescan devine șeful serviciului Corpului Voluntarilor din cadrul Marelui Stat Major al Armatei Române²². La 11 noiembrie 1918, ziua în care s-a semnat Armistițiul de la Compiègne, în urma căruia s-a încetat focul în Primului Război Mondial, Vescan se afla din nou la Iași în anturajul generalului Constantin Coandă, la acea dată, primul ministru al Guvernului român, al ambasadorului Franței în România, contele de Saint Aulaire și a familiei regale române²³. La 14 noiembrie 1918, Ioan Vescan și alți ofițeri români a primit o misiune în Transilvania, unde a participat la organizarea Gărzilor Naționale, fiind un neobosit luptător pentru unire.

Activitatea din perioada interbelică și apogeul carierei profesionale. Ca urmare a acestor merite, în ianuarie 1919 Consiliul Dirigent al Transilvaniei l-a numit pe Ioan Vescan prefect al județului Mureș-Turda, fiind primul român care a deținut această demnitate²⁴. El a condus ca prefect acest județ de trei ori (1919-1920; 1928-1931; 1932-1933). În primul dintre mandate a organizat și condus preluarea pașnică a puterii și administrației la Târgu-Mureș de la fostele autorități maghiare²⁵. Totodată, prin începerea funcționării prefecturii Mureș-Turda, sub conducerea lui Vescan, la 19 ianuarie 1919, Consiliul Național Român județean cu sediul la Reghin își înceta activitatea²⁶. Avocatul a fost personalitatea în jurul căreia s-a reorganizat toată administrația județeană Mureș-Turda, pe baze românești. În cadrul acestui proces, Vescan a dat dovadă de inteligență, dar și respect pentru structura etnică a unității administrative-teritoriale în fruntea căreia a fost numit. Astfel, în ianuarie 1919, Ioan Vescan l-a numit subprefect pe avocatul Victor Suci, care devine unul dintre colaboratorii săi apropiați, dar l-a păstrat și pe fostul vicecomite, Kőllő, devenit la rândul său subprefect. De asemenea, prefectul Vescan l-a numit pretor al plasei Band pe avocatul Aurel Rusu, iar la conducerea administrației fiscale județene l-a pus pe Traian Domșa, păstrându-l în noua structură și pe

¹⁶ Valentin Vișinescu, Eugen Vescan, *Dr. Ioan Vescan 1877-1946*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2006, p. 31.

¹⁷ Ioan Silviu Nistor, *Contribuții mureșene*, p. 118.

¹⁸ Alexandru Lapedatu, *Amintiri*, prefață, ediție îngrijită, note și comentarii de Ioan Opreș, Cluj-Napoca, Editura Alabastră, 1998, p. 160; Gheorghe I. Bodea, *Octavian Goga*, p. 317.

¹⁹ Alexandru Lapedatu, *Amintiri*, p. 160.

²⁰ Valentin Vișinescu, Eugen Vescan, *Dr. Ioan Vescan*, p. 39.

²¹ *Monitorul Oficial*, nr. 71, 21 iunie/4 iulie 1918, p. 1005.

²² Ioan Silviu Nistor, *Contribuții mureșene*, p. 119.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Gheorghe Iancu, *Contribuția Consiliului Dirigent la consolidarea statului național unitar român (1918-1920)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1985, p. 131.

²⁵ *Ibidem*, p. 137.

²⁶ Alexandru Matei, *Contribuții documentare la istoria orașului Reghin (I) Reghinul între anii 1848-1918*, în "Marisia", VIII, 1978, p. 339

fostul director maghiar²⁷. Prefectul a completat toate posturile administrative de conducere ale județului, asigurând astfel funcționarea corespunzătoare a noii administrații publice locale. Prin faptul că i-a cooptat și pe vechii responsabili maghiari, Vescan a dovedit un deosebit tact politic și a reușit să asigure păstrarea păcii sociale în județul Mureș-Turda.

Ioan Vescan s-a remarcat prin calitățile sale morale și de om politic cu viziune. Între 27 și 28 mai 1919, prefectul Vescan s-a aflat la Turda, unde alături de prefectul județului Turda-Arieș, avocatul Zosim Chirtop, i-a întâmpinat pe regele Ferdinand și regina Maria, care efectuau o vizită în orașul de pe Arieș, ca parte a unui turneu mai larg în Transilvania²⁸.

Un loc important în programul politic al prefectului Ioan Vescan l-a avut învățământul românesc. El a contribuit decisiv în anul 1919 la deschiderea liceelor *Unirea* și *Alexandru Papiu Ilarian* din Târgu-Mureș. Primul mandat de prefect al lui Vescan a luat sfârșit în anul 1920, în contextul în care alegerile parlamentare au fost câștigate de Partidul Poporului condus de marele erou al Primului Război Mondial, generalul Alexandru Averescu. Cu toate acestea, avocatul și-a continuat activitatea în partidului său. La congresul Partidului Național Român de la Alba Iulia din 1920, Vescan a fost ales membru al comisiei care urma să dezbată raportul comitetului executiv, să redacteze un proiect de moțiune și să facă propuneri pentru completarea programului partidului²⁹.

Pe plan politic, așa după cum am afirmat anterior, încă din perioada antebelică, Vescan a fost membru al Partidului Național Român, iar apoi al Partidului Național Țărănesc (începând cu anul 1926), conducând filiala județeană Mureș a acestuia (1927-1946)³⁰. În legătură cu acest din urmă aspect, el a fost ales președinte al respectivei filiale la congresul PNTJ Mureș din 30 octombrie 1927³¹. La nivelul central al partidului, Vescan a fost ales în anul 1920 membru al Comitetului de 100, iar în 1922 a deținut funcția de membru al Comitetului executiv³².

Încununarea carierei politice a lui Vescan a avut loc în perioada interbelică. La alegerile din 1922, Vescan a candidat pentru un fotoliu de senator din partea Partidului Național Român în circumscripția electorală Hida, din județul Cojocna și a reușit să obțină mandatul³³. A fost senator în legislatura 1922-1926, perioadă supranumită *decada brătienistă*, când s-au adoptat cele mai importante legi, mai ales Constituția din 1923, care au contribuit decisiv la integrarea în Regatul României a noilor provincii unite în anul 1918. În calitate de deputat, Ioan Vescan s-a remarcat prin participarea la efervescenta viață politică a României interbelice, dar și la diverse evenimente. Distinsul avocat a luat parte la procesul unificării Partidului Național Român condus de Iuliu Maniu cu Partidul Țărănesc prezidat de Ion Mihalache derulat între 1924-1926. În acest sens, la 12 iunie 1924 a participat la o ședință, în cadrul căreia s-a proclamat decizia de fuziune a celor două partide, la care au mai fost prezenți Iuliu Maniu, Vasile Goldiș și Ion Pelivan³⁴. Ulterior, la 25 septembrie 1926, Vescan a fost prezent la Brașov la ședința Comitetului Executiv al parlamentarilor, președinților de organizații județene din Transilvania și Banat ale Partidului Național, unde s-a votat în unanimitate fuziunea³⁵.

Cât timp a activat în Parlamentul României, Vescan a intrat în conflict cu parlamentarii liberali, fapt atestat de presa vremii. De remarcat ar fi conflictul său cu Ion Gheorghe Duca și cu senatorul liberal de Bistrița-Năsăud, Ioan Păcurar, pe care l-a denunțat ca traficant de pașapoarte³⁶. De asemenea, Vescan s-a făcut remarcat în cadrul dezbaterilor din Senat legate de Legea administrației din anul 1925, pe care a caracterizat-o ca fiind într-o flagrantă opoziție cu principiile administrației moderne, opinând că aceasta are la bază organizarea centralizată,

²⁷ *Csiki Lapok*, XXXI évfolyam, Csikszereda, 1919. január 26, 3 szám, p. 2.

²⁸ *Telegraful Român*, anul LXVII, Sibiu, 3 iunie 1919, nr. 51, p. 2; Dumitru Suci, *Monarhia și făurirea României Mari*, București, Editura Albatros, 1997, p. 241.

²⁹ *Românul*, anul IX, Arad, 27 aprilie 1920, nr. 88, p. 2.

³⁰ Traian Bosoancă, Ilarie Gh. Opreș, *Alegerile parlamentare din județul Mureș 1919-1939*, Cluj-Napoca, Editura Ardealul, 2004, p. 90.

³¹ Traian Bosoancă, *Din viața și activitatea Dr. Titu Liviu Tilea*, în "Angustia", 8, 2004, p. 149.

³² Alexandru Nicolaescu, *Elita internă a Partidului Național Român (1919-1926)*, în "Anuarul Institutului de Istorie" „George Barițiu”. Series Historica Supliment 1, 2016, *Elites of the Modern Period in the Romanian Historical Research (18th century to 1948)*, p. 215, 218.

³³ *Monitorul Oficial*, nr. 284, 18 martie 1922, p. 12485.

³⁴ *Gazeta Transilvaniei*, anul LXXXVII, nr. 61, Brașov, 15 iunie 1924, p. 2.

³⁵ *Gazeta Transilvaniei*, anul LXXXIX, nr. 100, Brașov, 29 septembrie 1926, p. 1.

³⁶ *Ibidem*, anul LXXXVII, nr. 145, Brașov, 14 decembrie 1924, p. 4.

care servește interese de partid³⁷.

Funcția de deputat presupunea și participarea la evenimentele publice ale vremii. Se remarcă din acest punct de vedere centenarul nașterii lui Avram Iancu din anul 1924, prilej cu care s-au organizat la Câmpeni în 31 august, o serie de manifestări. Ioan Vescan a participat la acestea alături de conducerea centrală a Partidului Național Român, în frunte cu președintele Iuliu Maniu³⁸.

Vescan a participat la alegerile din anul 1926, candidând pentru un fotoliu de senator din partea Partidului Național Român, însă nu a obținut mandatul, în contextul victoriei naționale a Partidului Poporului condus de generalul Alexandru Averescu³⁹. Avocatul a participat și la alegerile din 1927, candidând din partea țărăniștilor atât pentru un loc de deputat, cât și pentru unul de senator, însă nu a obținut niciuna dintre cele două demnități publice⁴⁰. După experiența ratată a alegerilor din 1926 și 1927, Vescan a revenit la Târgu-Mureș și a îndeplinit demnitatea de consilier județean. De asemenea, el a revenit în demnitatea de prefect al județului Mureș, o dată cu accederea la putere a Partidului Național Țărănesc. Vescan a mai avut încă două mandate de prefect (1928-1931; 1932-1933).

La 11 iunie 1933, Vescan a participat la Reghin, la o mare întrunire a PNTJ Mureș, la care au mai luat parte senatorul Nicolae Vulcu și deputatul Ioan Bozdog⁴¹. În același an, la 5 noiembrie, Vescan a participat la sfințirea Catedralei Ortodoxe Adormirea Maicii Domnului din Cluj, alături de regele Carol al II-lea, Marele Voievod de Alba Iulia, Mihai, patriarhul Miron Cristea, primul ministru, Alexandru Vaida-Voevod și mulți alți demnitari de prim rang⁴².

În perioada interbelică, Ioan Vescan a activat cu deosebită vigoare în Uniunea Foștilor Voluntari (UFV). A fost membru al Comitetului Central al acestei organizații a veteranilor. La 25 mai 1923 a participat la congresul UFV de la Arad⁴³, iar la 5 martie 1924 a luat parte la ședința plenară a Comitetului Central al organizației de la Cluj, unde a susținut un discurs⁴⁴. De asemenea, la 20 septembrie 1928 a participat la congresul UFV de la Brașov, fiind din nou ales membru în comitet⁴⁵. Membru deosebit de activ al UFV, Ioan Vescan, alături de alți colegi din această organizație, a fost desemnat să prezinte un memoriu regelui Carol al II-lea, în care să se expună doleanțele foștilor voluntari și să se exprime mulțumirea pentru decorațiile acordate⁴⁶. Ca o dovadă a aprecierii sale în cadrul UFV, asociația l-a desemnat pe Ioan Vescan, alături de alți membrii, să o reprezinte la congresul Federației Internaționale a Foștilor Combatanți desfășurat la Lisabona între 5-12 septembrie 1932⁴⁷. În cadrul acestuia, el a fost membru al Comisiei victimelor de război, unde s-a discutat despre reparațiile foștilor combatanți, invalizi și prizonieri de război, precum și de pensile de invaliditate și bătrânețe⁴⁸.

Pe plan profesional, Vescan nu a renunțat la meseria de avocat și a fost membru al Baroului Mureș și al Uniunii Avocaților din România.

Activitatea lui Ioan Vescan a avut și o componentă economică pe care o putem sesiza la scurt timp după Marea Unire. Astfel, pe baza unei decizii a Marelui Sfat Național, în 1919 s-a creat Banca Agrară, care a început să funcționeze din 1920, iar Vescan a fost membru al primului Consiliu de Administrație al acesteia⁴⁹. El și-a păstrat funcția și în anii următori.

³⁷ Marilena Oana Nedelea, Alexandru Nedelea, *Law of 24 June 1925-administrative unification law purpose, goals, limits*, în "The Annals of The „Ștefan cel Mare” University of Suceava”, Fascicle of The Faculty of Economics and Public Administration, vol. 11, no. 1 (13), 2011, p. 345.

³⁸ *Gazeta Transilvaniei*, anul LXXXVII, nr. 107, Brașov, 3 septembrie 1924, p. 1.

³⁹ Traian Bosoancă, Ilarie Gh. Opreș, *Alegerile parlamentare*, p. 65.

⁴⁰ *Mureșul*, anul VI, nr. 19, Târgu-Mureș, 28 iunie 1927, p. 2; Traian Bosoancă, *Avocatul Dr. Adrian Popescu participant la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia*, în "Apulum", XXXVIII/2, 2001, p. 158.

⁴¹ Traian Bosoancă, *Avocatul Dr. Adrian Popescu*, p. 161.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *Gazeta Transilvaniei*, anul LXXXVI, nr. 111, Brașov, 28 mai 1923, p. 2.

⁴⁴ *Ibidem*, anul LXXXVII, nr. 37, Brașov, 4 aprilie 1924, p. 3.

⁴⁵ *Ibidem*, anul XCI, nr. 98, Brașov, 23 septembrie 1928, p. 1.

⁴⁶ *Ibidem*, anul XCV, nr. 3, Brașov, 10 ianuarie 1932, p. 4.

⁴⁷ *Ibidem*, anul XCV, nr. 82, Brașov, 16 octombrie 1932, p. 4.

⁴⁸ *Ibidem*, anul XCV, nr. 83, Brașov, 20 octombrie 1932, p. 1.

⁴⁹ Marin Pop, *Activitatea Partidului Național Român în perioada ianuarie 1919-aprilie 1920*, în "Acta Musei Porolisensis", XXX, 2008, p. 486; *Revista Economică*, an XXIII, Sibiu, 19 noiembrie 1921, nr. 43, p. 374; *Revista Economică*, an XXVI, Cluj, 14 februarie 1924, nr. 7, p. 44; *Revista Economică*, an XXVIII, Cluj, 15 aprilie 1926, nr. 15, p. 104.

Numele avocatului Ioan Vescan apare în convocatorul pentru Marele Congres Economic al Ardealului și Banatului de la Cluj din 28 noiembrie 1935⁵⁰.

Ioan Vescan și Biserica Ortodoxă. Ultima parte a vieții. În ultima parte a vieții. Ioan Vescan a rămas un membru activ al societății românești mureșene și a participat la numeroase evenimente reprezentative ale comunității. Unul dintre aceste momente a avut loc la 10 mai 1930. Cu ocazia festivităților de ziua națională a României din Târgu Mureș, prefectul județului, Ioan Vescan a condus ceremonia de dezvelire a statuii ecvestre a lui Avram Iancu din acest oraș, la care a participat și episcopul Clujului, Nicolae Ivan⁵¹. Precizăm că această statuie, opera lui sculptorului Ioan Dimitriu-Bârlad a fost mutată în anul 1940 la Câmpeni (azi jud. Alba) cu prilejul cedării Transilvaniei de Nord Ungariei, unde se găsește și azi⁵².

În anul 1931, Ioan Vescan a participat la alegerile parlamentare, candidând din nou pentru un post de deputat din partea țărăniștilor în județul Mureș, dar nu a obținut demnitatea dorită⁵³.

Avocatul Ioan Vescan a desfășurat o constantă activitate de mecenat în raport cu Biserica Ortodoxă, fiind un apropiat al acestei instituții. Numele său apare menționat în multe publicații religioase oficiale. Astfel, în ianuarie 1933 avocatul Vescan este, printre alții, unul dintre cei care au aderat la constituirea Marii Adunări Generale (laice) a Mitropoliei Ardealului programată să aibă loc la Cluj (5 martie 1933) sub președinția marelui om de cultură Sextil Pușcariu. Informația este furnizată de ziarul *Foaia Diecezană*, organul eparhiei Caransebeșului⁵⁴.

Obișnuit cu atmosfera alegerilor, Ioan Vescan a participat și la alegerile parlamentare de la sfârșitul anului 1933, deschizând lista țărăniștilor în județul Mureș pentru Adunarea Deputaților, dar nici de această dată nu a obținut mandatul, pe fondul victoriei naționale a liberalilor⁵⁵.

După eșecul la alegerile din 1933, Ioan Vescan și-a concentrat activitatea asupra altor proiecte, iar unul dintre acestea a fost Liga Antirevizionistă Română⁵⁶. La 19 aprilie 1934, avocatul a fost creată filiala județeană Mureș a acestei organizații, pe care a condus-o în calitate de președinte, fiind ajutat de Emil Dandea (vicepreședinte), Victor Rusu (secretar) și Octavian Fulea (casier)⁵⁷. Unul dintre scopurile principale ale filialei Mureș a fost românizarea elementelor deznaționalizate din 18 comune de pe valea Nirajului⁵⁸.

În august 1934, Vescan a fost prezent la Sovata (jud. Mureș) cu ocazia vizitei reginei Maria și a principesei Ileana. Cu acest prilej Sf. Liturghie de la biserica din localitate a fost oficiată de episcopul Vadului, Feleacului și Clujului, Nicolae Ivan⁵⁹. În ziarul *Renașterea*, oficiosul eparhiei clujene din 30 iunie 1935, i se aduce avocatului Vescan un omagiu pentru activitatea sa ctitoricească în satul natal. Ioan Vescan a donat suma de 300.000 de lei pentru construirea unei biserici de piatră la Viișoara și a promis că va cumpăra și un clopot când biserica va fi terminată, exemplul său fiind urmat de alți membrii ai comunității locale⁶⁰.

Avocatul a fost membru al eforiei Căminului ucenicilor români din Târgu-Mureș, depunând eforturi pentru edificarea acestei instituții, care în cele din urmă a fost inaugurată sub numele de Căminul de ucenici „Avram Iancu”, la 1 decembrie 1935 de către ministrul muncii, sănătății și ocrotirii sociale, Ion Nistor⁶¹.

⁵⁰ *Revista Economică*, anul XXXVII, Sibiu, 23 noiembrie 1935, nr. 47, p. 340.

⁵¹ *Renașterea*, anul VIII, Cluj, 18 mai 1930, nr. 20, p. 5.

⁵² Vasile Bud, *Câmpeni (1366-2011). Studiu monografic*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, p. 119.

⁵³ Traian Bosoancă, Ilarie Gh. Opreș, *Alegerile parlamentare*, p. 112.

⁵⁴ *Foaia Diecezană*, anul XLVIII, Caransebeș, 15 ianuarie 1933, nr. 3, p. 3.

⁵⁵ Traian Bosoancă, Ilarie Gh. Opreș, *Alegerile parlamentare*, p. 149.

⁵⁶ Liga Antirevizionistă Română s-a înființat la 15 decembrie 1933 la București din inițiativa gazetarului Stelian Popescu, proprietarul și directorul ziarului *Universul*, cea mai importantă publicație periodică din România. Scopul acestei asociații a fost combaterea revizionismului promovat de statele nemulțumite de configurația granițelor stabilită de tratatele de pace de după Primul Război Mondial.

⁵⁷ Liviu Lazăr, *Mișcarea Antirevizionistă din Transilvania în perioada interbelică*, Deva, Editura Călăuza, 2003, p. 275-276.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 276.

⁵⁹ *Renașterea*, anul XII, Cluj, 26 august 1934, nr. 33-34, p. 3.

⁶⁰ *Ibidem*, anul XIII, Cluj, 30 iunie 1935, nr. 26, p. 1.

⁶¹ *Glasul Mureșului*, anul II, nr. 34, Târgu-Mureș, 14 septembrie 1935, p. 1; *Glasul Mureșului*, anul II, nr. 44, Târgu-Mureș, 18 decembrie 1935, p. 4.

Intensa activitate și-a pus amprenta negativă asupra stării de sănătate a avocatului Ioan Vescan, fapt care rezultă din presa locală a vremii. Astfel, ziarul *Mureșul* din 15 aprilie 1936 anunța că Vescan fiind bolnav (nu se precizează de ce boală) a mers pentru tratament în orașul Poděbrady din Boemia Centrală (azi Republica Cehă)⁶².

Biserica din Vișoara, ctitoria lui Ioan Vescan a sfințită la 11 octombrie 1936 de episcopul Clujului, Nicolae Colan în prezența ctitorului, a prefectului județului Turda-Arieș, Mihai Moldovan și a altor personalități, dintre care îl amintim pe scriitorul Ion Agârbiceanu⁶³. Impunătoarea biserică din Vișoara a fost înzestrată cu trei clopote: cel mare a fost donat de ctitor în memoria voluntarilor români din Primul Război Mondial, al doilea de săteni ajutați de ctitor, iar cel de-al treilea de marele om politic Iuliu Maniu, în semn de prietenie și respect pentru Ioan Vescan⁶⁴.

Vescan a promovat relații bune cu celelalte confesiuni, o dovadă în acest sens fiind prezența sa în 1931 la instalarea lui Alexandru Rusu ca episcop greco-catolic de Maramureș⁶⁵ și la serbările naționale de la Blaj din anul 1933 ca invitat al mitropolitului greco-catolic, Vasile Suciuc⁶⁶. În calitate de prefect a participat în 1932 a sfințirea bisericii greco-catolice din localitatea Pogăceaua pentru care a donat suma de 1.000 de lei⁶⁷. La scurt timp de la sfințirea bisericii din Vișoara, Vescan a participat la 15 noiembrie 1936, la o serbare în onoarea protopopului greco-catolic de Reghin, Ariton Popa, prelat papal, cu ocazia împlinirii a 40 de ani de preoție și 30 de ani de la numirea ca protopop⁶⁸.

Ultimele alegeri parlamentare la care a participat Ioan Vescan au fost cele din anul 1937. Și de această dată, el a deschis lista țărăniștilor în județul Mureș pentru obținerea unui post de deputat. A obținut victoria și mandatul în Parlamentul României⁶⁹.

Din păcate nu deținem informații detaliate cu privire la viața și activitatea ilustrului avocat în perioada celui de-al Doilea Război Mondial. Cunoaștem că în timpul ocupației hortiste a Transilvaniei de Nord, Ioan Vescan s-a refugiat la Brașov, unde a condus Asociația Refugiaților și Expulzaților. De asemenea, el a cultivat o relație apropiată cu conducerea Partidului Național Țărănesc. La 8 februarie 1941, Vescan a fost unul din martorii testamentari ai marelui lider țărănist Iuliu Maniu, care la acea dată în orașul de sub Tâmpa și-a făcut testamentul⁷⁰. Avocatul Ioan Vescan a murit pe la 30 martie 1946, tristul eveniment fiind prezentat de ziarele vremii. Ilustrul defunct a fost înhumat în satul natal (Vișoara), în biserica pe care a ctitorit-o, iar serviciul religios funerar a fost oficiat de episcopul Vadului, Feleacului și Clujului, Nicolae Colan⁷¹. În necrologul apărut în ziarul sibian, *Telegraful Român*, Vescan era caracterizat ca: *un om întreg, un român vrednic, un creștin al faptei*⁷².

Meritele sale i-au fost recunoscute de statul român prin conferirea *Ordinului Ferdinand*, în grad de ofițer, a *Ordinului Coroana României*, în grad de cavaler (1919)⁷³, dar și a Medaliei *Meritul Industrial și Comercial*. De asemenea, a fost decorat și de alte state. În anul 1935, a primit din partea președintelui polonez, Ignacy Mościcki, *Ordinul Polonia Restituta*, clasa a III-a⁷⁴.

Considerații finale.

Ioan Vescan a fost un distins membru al elitei intelectuale românești din Transilvania, în prima jumătate a secolului al XX-lea. Originar din Vișoara, sat românesc din comitatul

⁶² *Mureșul*, anul VII, nr. 4, Târgu-Mureș, 15 aprilie 1936, p. 4.

⁶³ *Renașterea*, anul XIV, Cluj, 18 octombrie 1936, nr. 42, p. 1-2.

⁶⁴ *Mureșul*, anul VII, nr. 13-14, Târgu-Mureș, 15 octombrie 1936, p. 1.

⁶⁵ *Unirea*, anul XLI, Blaj, 31 ianuarie 1931, nr. 5, p. 2.

⁶⁶ *Unirea Poporului*, an XV, Blaj, 21 mai 1933, nr. 19, p. 4.

⁶⁷ *Ibidem*, an XIV, Blaj, 4 septembrie 1932, nr. 36, p. 1-2.

⁶⁸ *Mureșul*, anul VII, nr. 16, Târgu-Mureș, 15 noiembrie 1936, p. 1.

⁶⁹ *Ibidem*, anul VIII, nr. 9, Târgu-Mureș, 12 iunie 1937, p. 1; Traian Bosoancă, Ilarie Gh. Opreș, *Alegerile parlamentare*, p. 171, 173.

⁷⁰ Ion Scurtu, Iuliu Maniu. *Activitatea politică*, București, Editura Enciclopedică, 1995, p. 181; Ionel Pop, Zaharia Boilă, Matei Boilă, *Amintiri despre Iuliu Maniu*, ediție îngrijită de Livia Titieni Boilă, cuvânt înainte de Ana Blandiana, postfață de Toader Nicoară, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1998, p. 110, 111, 113.

⁷¹ *Renașterea*, anul XXIV, Cluj, 14 aprilie 1946, nr. 15, p. 2-3; Ionel Pop, *Un martor al Marii Uniri*, ediție îngrijită de Alexandru Bârsan, prefață de Ioan Bolovan, București, Editura Corint Books, 2018, p. 125, 127, 129.

⁷² *Telegraful Român*, anul XCIV, Sibiu, 21 aprilie 1946, nr. 15-16, p. 6.

⁷³ *Telegraful Român*, anul LXVII, Sibiu, 12 aprilie 1919, nr. 36, p. 4.

⁷⁴ *Gazeta Transilvaniei*, anul XCVIII, nr. 84, Brașov, 26 octombrie 1935, p. 4.

Turda-Arieș, de care a fost toată viața foarte atașat, Ioan Vescan a devenit un bun avocat, dar și un autentic patriot român. Destinul său a fost marcat de Primul Război Mondial, la care a luat parte, remarcându-se ca un neobosit luptător pentru Marea Unire. În perioada interbelică, în granițele României Mari, el a devenit prefect al județului Mureș-Turda, precum și un reprezentativ om politic.